

Metody biblijne – ćwiczenia plastyczne

W dzisiejszej katechezie odnajdujemy cały wachlarz metod angażujących katechizowanych na różne sposoby, szczególną uwagę należy zawsze zwracać na Pismo Święte, ważne, aby poznawać różnorakie metody pracy ze Słowem Bożym, od tych modlitewno-medytacyjnych aż do metod egzystencjalnych. W tej krótkiej pracy postaram się przybliżyć nieco szerzej metodę, jaką są ćwiczenia plastyczne.

1. Rola metod plastycznych w katechezie

„Metody plastyczne należą do najchętniej stosowanych metod w katechezie przedszkolnej bądź w klasach młodszych szkoły podstawowej. Należą do grupy metod aktywizujących i pomagają uczniom doświadczyć w katechezie rzeczywistości religijno kulturowej”¹ Metody plastyczne, opierają się na „konieczności przełożenia określonych treści intelektualnych na język plastyki, wykorzystanie takiego zadania wymaga analizy pojęć, odkrywania nowych znaczeń znalezienia dla nich odpowiednich symboli”². Jest niepodważalnym fakt, iż prace plastyczne rozwijają całe spektrum ludzkich zdolności, poczynając od lat najmłodszych. Dzieci w wieku przedszkolnym chętnie rysują i kolorują, dla tegoż wieku ważne jest dobieranie łatwych kolorowanek i zadań polegających na rysowaniu mało wymagających rzeczywistości, lepienie z plasteliny, wycinanki i wyklejanki. Jeśli chodzi tu o sferę katechetyczną dziecko rozwija wyobraźnię, która będzie dostosowywana do pojmowania rzeczywistości transcendentalnych, poprzez umiejętności przelania na papier lub w inny sposób, wyobrażenia Boga, miłości, prawdy. Łatwiejsze dla dzieci jest odtwarzanie scen biblijnych. Dzieci w wieku szkoły podstawowej bardziej rozwinięte motorycznie, można zróżnicować zadania plastyczne i wprowadzić element bardziej techniczny. Katechizowani mogą samodzielnie lub w parach tworzyć komiksy, plakaty, kolaże. Bardzo ciekawymi i pomysłowymi ćwiczeniami plastycznymi, (które zostaną szerzej zaprezentowane później) są wykonywanie palm na Niedziele Palmową lub Stajenki Betlejemskiej. Starsze klasy szkoły podstawowej i młodzież szkoły średniej jest również bardzo otwarta na zadania plastyczne, na

¹ S. Łabendowicz, *Metody plastyczne w katechezie, Zeszyt formacji katechetów Tom 46 Nr 2 (2012): Wychowanie w rodzinie*, s.69.

² Z. Barciński, *Vadamecum Katechety. Metody aktywizujące*, Kraków-Lublin 2006, s. 124.

tych poziomach edukacyjnych ćwiczenia mogą być urozmaicona, i może oscylować o formę odwzorowywania prawd zawartych w Piśmie Świętym poprzez tworzenie obrazu lub interpretacji dzieł wielkich artystów, którzy bardzo umiłowali sceny biblijne i postacie świętych uwieczniane na swych obrazach. Warto dla docenienia wszystkich prac wykonanych przez katechizowanych, zorganizować wystawę prac wszystkich uczniów, w szkolnej gablocie lub w pomieszczeniach parafialnych, oczywiście po wcześniejszym uzgodnieniu z dyrekcją i proboszczem. Taka ekspozycja nie tylko będzie wyróżnieniem dla uczniów, lecz również akcją budującą parafialną wspólnotę, więź między uczniami i rodzinami i całą parafią z duszpasterzami na czele.

2. Przekaz treści biblijnych przez ćwiczenia plastyczne

„Bardzo popularną we współczesnej katechezie metodą biblijną - egzystencjalną są ćwiczenia plastyczne. Polegają one na samodzielnej, twórczej odpowiedzi uczniów na usłyszaną wypowiedź biblijną. Zarówno dla dzieci młodszych, jak i starszych metoda ta jest skuteczną formą obcowania z tekstem. Jest to metoda, która rozwija wyobraźnię uczniów i umożliwia im osobistą, twórczą interpretację. Uczniowie na usłyszane Słowo odpowiadają samodzielnym tworzeniem rysunków, poprzez które przekazują swoje wrażenia. Oprócz rysunków ćwiczeniami plastycznymi są: plansze, plakaty, wydzieranki, wyklejanki, rzeźby, itd.”³. Tak jak wspomniano w cytacie ćwiczenia plastyczne są twórczą metodą, w których uczeń w właściwy dla swego wieku i wrażliwości sposób przeżywa treści usłyszane lub odczytane ze Słowa Bożego. Sam otwiera się na te treści, które dotyczą jego dusze najbardziej i otwierają wyobraźnię na spotkanie z Chrystusem. Odwzorowywanie biblijnych scen na papierze pozwala stanąć uczniowi w pośrodku akcji biblijnej i dzięki rozwijaniu wyobraźni przelać to wszystko, co widzi i odczuwa. „Ćwiczenia te mogą być zarazem formą utrwalania wiadomości lub też odpowiedzią na usłyszane Słowo Boże.”⁴ Odpowiedni dobór kolorów odwzorowuje emocjonalne nastawienie do różnych postaci i scen. Wielość możliwości ukazania tego samego wydarzenia biblijnego jest świadectwem prawdy, że w każdej duszy ziarno Słowa kiełkuje na właściwy i niepowtarzalny sposób. Dlatego każda wykonana praca plastyczna będzie inna i wyjątkowa, mimo iż inspirowana jednym tekstem i przekazująca jedną scenę lub prawdę. To właśnie jest piękne i wyjątkowe w ćwiczeniach plastycznych.

---

³ *Metody biblijne w wychowaniu chrześcijańskim*, s.22

⁴ P. Duksa, *Metody Katechetyczne*, Olsztyn 1998, s.57.

„Ćwiczenia plastyczne polegają na samodzielnej, twórczej odpowiedzi na usłyszaną wypowiedź biblijną. Zarówno dla dzieci młodszych, jak i starszych metoda ta jest skuteczną formą obcowania z tekstem. Uczeń w odpowiedzi na Słowo Boże tworzy rysunek biblijny, bądź planszę, plakat czy komiks dotyczący tematu poruszonego we fragmencie Pisma Świętego. Praca metodą ćwiczeń plastycznych jest sposobem na przeprowadzenie analizy tekstu. Uczeń angażuje do pracy tą metodą swoją wyobraźnię. Metody biblijne rozwijają wyobraźnię dziecka i pozwalają uczniom uczestniczyć w różnych wydarzeniach z życia biblijnych postaci, ich cierpieniach, problemach, a także radościach. Dzięki nim otrzymują oni praktyczne wskazówki do swego życia. Sposoby pracy z tekstami biblijnymi przybliżają sytuacje religijne, uczą dziecko odróżniania dobra od zła, prawdy od kłamstwa, mądrości od głupoty”⁵. Tworzenie pracy plastycznej inspirowanej tekstem biblijnym, angażuje w pierwszej kolejności intelekt dziecka, który we współpracy z emocjami i wyobraźnią musi odtworzyć zasłyszany lub odczytany tekst w sposób własny każdemu dziecku. To działanie Słowa na różne sfery człowieczeństwa, pobudza do przyswajania prawd i wartości niesionych przez Boże Objawienie. Analiza tekstów biblijnych pozwala na tychże wzorach uczyć się właściwego rozeznania, co jest dobre a co złe, czym w życiu kierować ma się chrześcijanin i przez pryzmat, jakich nauk powinien podejmować wszelkie życiowe decyzje. Odtworzenia według własnej wyobraźni, biblijnych tekstów w odpowiedniej formie plastycznej, jest owocem nie tylko wyobraźni, lecz również refleksji i przemyśleń nad Słowem Bożym. „Przy pracy metodami plastycznymi mogą się pojawić obawy uczestników, że nie potrafią ładnie malować. (...) W centrum stawiamy pytanie i poszukiwanie odpowiedzi, a nie, jakość artystyczną wytworu”⁶

3. Przykłady wybranych ćwiczeń plastycznych ukazujących treści biblijne

a) Rysunek

„Najprostsza, a zarazem przynosząca uczniowi największą radość, techniką plastyczną stosowaną na katechezie jest rysowanie kredkami ołówkowymi, kredkami świecowymi, mazakami lub flamastrami. Niekiedy stosuje się także: kredę, świecę, tusz, węgiel, a nawet zwykły patyk. Zastosowanie tej techniki pozwala uczniowi na pełniejsze wyrażanie swoich obserwacji, spostrzeżeń, przemyśleń oraz przeżyć. Umożliwia także utrwalenie poznanych wiadomości lub odpowiedzi na usłyszane słowo Boże. Owa technika sprzyja samodzielnemu i

⁵ *Metody biblijne w wychowaniu chrześcijańskim*, s.38

⁶ Z. Barciński, *Vadamecum Katechety. Metody aktywizujące*, Kraków-Lublin 2006, s. 124.

aktywnemu udziałowi w katechezie wszystkich uczniów”⁷. Warto dodać, iż każda czynność, jaka angażuje dziecko w rysowaniu, więc dobór kolorów i kolejność rysowania elementów rysunku, nie są bez znaczenia. Kolory i ich dobór, szczególnie w młodym wieku dzieci, odzwierciedlają ich nastawienie do konkretnych osób np. postać Jezusa będzie narysowana kredkami/farbami jasnymi i ciepłymi a postać Judasza i Szatana będzie ciemna i zimna. Samo polecenie wydane dzieciom może nieść pewne walory, które mają być centrum ich pracy: Narysuj uczniów zgromadzonych wokół Jezusa – dzieci odruchowo zaczną rysować najpierw Osobę Jezusa.

b) Kolaż

„Kolejną metodą plastyczną, możliwą do zastosowania w katechezie, jest technika collage’u (kolażu). Jest to kompozycja z różnych materiałów, tworzyw, przedmiotów wykorzystująca fakturę, dowodząca pomysłowości i bogatej wyobraźni małego twórcy⁸. Przy jej wykonywaniu uczeń dobiera i łączy ze sobą, według własnego gustu i upodobania, różne materiały takie, jak: papier, gazeta, słoma, włóczka, glina, sznurek, futro itp. Tworzywa te niejednokrotnie zestawia z rysunkiem lub malunkiem. Analiza zebranych skarbów do kompozycji obrazu pobudza wyobraźnię, podsuwa pomysły i sposób realizacji. Technikę collage’u można zastosować przy wykonywaniu plakatu, który może podsumowaniem przewodniej myśli przeprowadzonej katechezy. Efekt wspólnej pracy należy umieścić w widocznym dla dzieci i rodziców miejscu. Jest to o tyle ważne, że pochwalenie się rodzicom przez dziecko piękną pracą daje mu możliwość przekazania tego, co przeżyło na katechezie”⁸, uszczególniając tę wypowiedź, -co dziecko – przeżyło podczas żywego spotkania ze Słowem Bożym.

c) Przygotowywanie palmy wielkanocnej

Przygotowanie palmy wielkanocnej, jest bardzo częstą praktyką na katechezach w okolicach Wielkiego Tygodnia. Oczywiście nasze tradycyjne i regionalne palmy sporządzane z witek wiklinowych różnią się od zielonych gałązek o których mowa w ewangelicznych opisach (Mt 21, 8; J 12, 13). Odczytawszy fragmenty o wjeździe do Jerozolimy i prosząc o wykonanie palm na Niedzielę Palmową, wprowadza się dzieci w podniosły nastrój bezpośredniego przygotowania na najważniejsze dni dla chrześcijan. Prace nad palmami można powierzyć dzieci i całej ich rodzinie, jako ważny element wkroczenia w święte dni, oraz pielęgnowania rodzimych tradycji. Również ważne jest, aby zachęcić młodych do

⁷ S. Łabendowicz, *Metody plastyczne w katechezie, Zeszyt formacji katechetów Tom 46 Nr 2 (2012): Wychowanie w rodzinie, s.70.*

⁸ S. Łabendowicz, *Metody plastyczne w katechezie, Zeszyt formacji katechetów Tom 46 Nr 2 (2012): Wychowanie w rodzinie, s.70.*

udziały w uroczystej procesji i tymi właśnie wykonanymi palmami, można przeprowadzić konkurs na najpiękniej wykonana płamę, a wprowadzając drobne nagrody, wzbudza się ducha pozytywnej rywalizacji

d) Medytacja obrazu

„Istotą tej metody jest indywidualne analizowanie wybranego obrazu. Analiza ta jest wyznaczona przez pytania stawiane przez katechetę. Uczestnicy w ciszy na nie odpowiadają”⁹. Sama metoda ze swej specyfiki przeznaczona jest głównie do starszych klas szkoły podstawowej oraz do uczniów szkół ponadpodstawowych, wymagana jest tu bowiem umiejętność samorefleksji w wobec prezentowanego obrazu. „Po zakończeniu tej indywidualnej medytacji następuje wspólna refleksja nad przesłaniem obrazu na forum ogólnym”¹⁰. Wykorzystują tę metodę jako metodę pracy z Biblią, wskazane jest jako przedmiot medytacji wybierać klasyczne dzieła przedstawiające sceny biblijne¹¹.

e) Przygotowywanie stajenki betlejemskiej

W podobny sposób jak powyżej opisane palmy wielkanocne, można sprawić sobie stajenek betlejemskich (szopek), które budując, rysując, kolorując dzieci i młodzież przyswajają sobie prawdy ewangeliczne na temat inkarnacji Syna Bożego. Sposób wykonania szopki może być wieloraki, i malowanie, i rysowanie, i składanie z pudełek niesie za sobą pewien wzrost w sferze pracy manualnej oraz rozwija wyobraźnię i kreatywność, przekazu ewangelicznego opisu Bożego Narodzenia. W tym przypadku nasze tradycyjne stajenki odbiegają od opisów ewangelicznych (Łk 2, 7), lecz czemu nie zadać zadania, aby stworzyć betlejemską grootę, bazując na opisie z ewangelii? Było by to zadanie równie ciekawe jak rozwijające, nie tylko dla dzieci, lecz również dla całych rodzin. Czas pandemicznych ograniczeń, w wielu parafiach wzbudziło w minionym roku, konkursy i internetowe galerie szopek wykonanych przez dzieci i rodziny, niebyło to tylko piękne świadectwo podtrzymywania tradycji sięgających św. Franciszka z Asyżu, lecz również głębokiej refleksji nad ewangeliami dzieciństwa.

---

⁹ Z. Barciński, *Vadamecum Katechety. Metody aktywizujące*, Kraków-Lublin 2006, s. 129.

¹⁰ Z. Barciński, *Vadamecum Katechety. Metody aktywizujące*, Kraków-Lublin 2006, s. 130.

¹¹ Przykładem takiego dzieła może być: *Wskrzeszenie Łazarza*, Jan Matejko, olej na płótnie, 1867, Kościół Wniebowzięcia NMP, Nowy Wiśnicz; lub *Ofiara Abrahama*, Rembrandt, olej na płótnie, 1636, Muzeum Stara Pinakoteka.

Podsumowując warto stwierdzić, iż prace plastyczne w przekazie treści Słowa Bożego, zajmują miejsce szczególnie dostępne dla młodszych dzieci, jednak niemożna pomijać jej w kolejnych latach edukacji. Dziś żyjąc w świecie multimedialno-internetowym, warto oderwać dzieci i młodzież, szczególnie pod czas katechezy, od ekranów tabletów i komputerów, i dać im, coraz bardziej wymagające dla młodego pokolenia, zadanie stworzenia czegoś własnymi rękami, co wymaga pewnej refleksji i włączenia wyobraźni często „zamulonej” przez świat wirtualny.